

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 105

פרשת 'מסעי' - ה'תשפ"ב / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן תורה א' (תניינא)

הבדל בין הקריאות בין א"י לחו"ל / מנין המסעות מכוון כנגד שם מ"ב / שם מ"ב מעלה בין העולמות / שמות מ"ב שבעולמות עשיה יצירה בריאה אצילות / עבודת ישראל במדבר היתה בשם מ"ב / בירורי הקדושה מתוך הקליפות באמירת הקטורת / חיזוק על אמירת התפילה כפי הסדר דוקא / גם המתירים למאחר לדלג, הוא כשיש רק מנין אחד / תפילתו של הרב מנצור בן שמעון זיע"א / שקיעות הרב מנצור זיע"א בלימוד טור בית יוסף / לולא חטא העגל והמרגלים בג' ימים היינו מבררים הכל / רמז במנין המסעות על ימי בין המצרים / הקושי שבחודשים תמוז ואב / כל דורף י"ה משיג זאת בבין המצרים / בימי בין המצרים צריך לשמוח יותר בעבודת התפילה / תשעה באב בשבת - כסעודת שלמה בשעתו / שהחינו בשבתות ימי המצרים / האם ימי בין המצרים הם ימי ירידה או עלייה / ע"י הבכיה בבין המצרים זוכים לראות בבנין ירושלים / המעשה בהודוס הרשע שהרג את חמיי ישראל / בבכיה בבין המצרים יכול לתקן את פגם הראיות האסורות / בית המקדש בחינת 'מעט מחזיק את המרחבה' / חמש בחינות 'מעט המחזיק את המרחבה' - ארץ ישראל, ירושלים, הר הבית, בין בדי הארון והארון / הארון 'למעלה מן המקום' - מקום הארון אינו מהמדיה / הכל נברא מהשלג שתחת כסא הכבוד / אבן השתייה היא יסוד העולם שלנו / אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו / הקב"ה דן את האדם כי הוא נמצא במקומו / איך הסנהדרין דנים את האדם ומגיעים למקומו / המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה בהווה / כיצד ימי בין המצרים יש בהם הכנה לראש השנה / לעסוק בימי בין המצרים באהבת חנינם / אהבת חנינם פירושה שאפילו שלא מגיע לו שתאהב אותו / יש השראת שכיה גם בכל יהודי / כל תפילה ותפילה יש לה חלק בגאולה / המשל בגמ' באותו דג שבישול על גבו / להגביר בעצמינו את האמונה

הבדל בין הקריאות בין א"י לחו"ל

א. פרשיות מטות מסעי ברוב השנים הן מחוברות, והשנה בארץ ישראל מטות ומסעי הן נפרדות, ובחוף לארץ מטות מסעי מחוברות. ובשבת הזו פוסק ההבדל בין הפרשיות בין ארץ ישראל לחוף לארץ - שהיה מפסח עד עכשיו. פרשת מסעי תמיד יוצאת באמצע בין המצרים, כי כשהן מחוברות, בשבת הראשונה של בין המצרים קוראים פנחס, ומטות מסעי באמצע. וכשהן נפרדות כמו השנה בארץ ישראל, מטות זה בשבת הראשונה, ובשניה מסעי, ובשלישית דברים שתמיד באה לפני ט' באב. והרי שפרשת מסעי עומדת באמצע ימי בין המצרים.

מנין המסעות מכוון כנגד שם מ"ב

ב. כתוב (במדבר לג, א): "אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'", יש כאן רמז יפה בפסוק, שהמילים 'מסעי בני' - ראשי תיבות מ"ב, רמז לכל ה-מ"ב מסעות שעברו עם ישראל במדבר. מספר המסעות האלו מכוון כנגד השם קודש שנקרא - שם מ"ב. יש שני שמות קודש שלמדנו, שם ע"ב, שייך למעשה מרכבה, דהיינו לבעלי קבלה מעשית שמשתמשים בו לשנות את הטבע, ולהחיות מתים. (ברשי סוכה דף מה. נקרא שם ע"ב שם המפורש. ובוזרה בהקדמה דף ז: מבואר שבשם זה החיה אלישע את בן השונמית חבקוק הנביא). ושם מ"ב זה ר"ת - מעשה ב'ראשית, והוא שייך לענין הבריאה, כי בשם הקדוש הזה נבראו שמים וארץ (עי' תוס' בחגיגה דף יא:).

שם מ"ב מעלה בין העולמות

ג. השם מ"ב מכונה אצל האר"י ז"ל - השם שבו עולים העולמות, המקובלים היום אוהבים לקרוא לו 'מעלית', כי הוא מעלה בין העולמות, כלומר שכל פעם כשנעשית עליה של בירורים, זה נעשה על ידי שם מ"ב. גם לפעמים כדאי לכוון בשם הזה כדי לעשות העלייה הזו, וכמו שבפדיון נפש מכוונים שם בכמה שמות מ"ב כדי לעשות את העליות.

שמות מ"ב שבעולמות עשיה יצירה בריאה אצילות

ד. והסדר שלו כך: השם הראשון שבעשיה הוא כנגד שלוש פעמים י"ד - שעולה מ"ב, היינו: יד ימין יד שמאל, וחיבור שני הידים יחד. בתורה נזכרו ג' פעמים י"ד, יד הגדולה - חסד ימין, יד החזקה - גבורה שמאל, יד הרמה - תפארת חיבור שני הידים. ושוב ג' פעמים י"ד עולה מ"ב, וזו הכוונה הראשונה של שם מ"ב.

ואחר כך בעולם היצירה יש את השם מ"ב המפורסם שהוא נרמז בראשי תיבות של תפילת ר' נחוניא בן הקנה: 'אנא בכח גדולת ימינך וגו', שיש בו מ"ב תיבות, כנגד שם מ"ב. ויש שם מ"ב בעולם הבריאה, שהוא שני פעמים שם 'אהי"ה או יה"ו אהי"ה'. ויש עוד שם מ"ב של עולם האצילות שנקרא: 'פשוט, ומלא, ומלא דמלא'. מה הפירוש? פשוט - זה ד' אותיות של שם הוי"ה, מלא - שם הוי"ה במילוי - זה 10 אותיות, כזה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וביחד יש 14. ומלא דמלא - זה עשר האותיות הנ"ל במילוי נוסף, ואז יש עוד 28 אותיות, וביחד 42 אותיות = מ"ב.

עבודת ישראל במדבר היתה בשם מ"ב

ה. כל ארבעת השמות מ"ב האלו, עניינם הוא לעלות את כל הבירורים, מהעולם העשייה הגשמי - ששם עשינו את הבירור הראשון להוציא את הקדושה מתוך הקליפות, ולהעלות את זה למעלה עד עולם האצילות. וכמו שאנחנו עושים דבר זה בכל תפילה, עד היחוד שנעשה בשמונה עשרה.

וזה היתה העבודה של עם ישראל כל מ' שנה במדבר, להעלות את ניצוצות הקדושה מכל המקומות של הסטרא אחרא שהיו במדבר. וכמו שכתוב (דברים ה, ט): "הַמִּוֹלֵבֶךְ בְּמִדְבַּר הַגְּדֹל וְהַנֹּרָא נַחֵשׁ שָׁרָף וְעָקַב וְצִמְאוֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם וכו'", שכל זה רומז שהמדבר היה מקום הסטרא אחרא. ואומר הזוהר הקדוש בפרשת תצוה (ח"ב דף קפד), שהעבודה של ישראל היתה להכניע את הסטרא אחרא במקומה - ז"א ללכת למקומה ולדרוך עליה. כמו שכתוב (בראשית ג, טו): "הוא יִשׁוּפֵךְ רֹאשׁוֹ", שהאדם ידרוך על ראש הנחש וירוצץ אותו, וכך היינו צריכים לדרוך על ראש הסטרא אחרא, שמקומה שם במדבר. ועל ידי הדריכה שאנחנו דורכים עליה, אנחנו מבררים משם את הקדושה שמחיה אותה, שהיא כלואה אצלה, ומעלים אותה למקומה.

בירורי הקדושה מתוך הקליפות באמירת הקטורת

ו. כמו שידוע מהעבודה של בירורי הקטורת. כל פעם שאומרים בבוקר בקרבנות 'פרשת הקטורת', אנחנו עושים את הבירור ממקום הסטרא אחרא ומעלים את הקדושה שיש שם. וזה נעשה דוקא הקטורת הראשונה שבסדר הקרבנות, ולא הקטורת של 'קוה אל ה', ולא בקטורת של מנחה, כי עיקר הכוונות הן בקטורת של הקרבנות שהם שייכים לעולם העשיה.

ונבאר את הדברים: אין דבר בעולם שאין בו קדושה, מכיון שבכל דבר חייב שיהיה בו חיות. כמו שכתוב (נחמיה ט, ו) "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת בְּלֶם" (שוארים בייבך דוד) - הקב"ה מחייה את הכל, וכיון שיש לכל

היה חוטף קצת, עם אלה את הקרבנות, עם אלה את הזמירות וכו', עד שהיה מגיע לשמונה עשרה עם המנין היותר מאוחר. הוא ידע את כל התורה, והיה מתפלל שעות, וזכה למה שאומרת הגמרא (ברכות לב): "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת, ושואלת הגמ' מתי היו מספיקים ללמוד ומתי היו מספיקים להתפרנס, ועונה הגמ': מתוך שחסידים הם – תורתם משתמרת (לא היו שוכחים אותה) ומלאכתן מתברכת.

שקיעות הרב מנצור זיע"א בלימוד טור בית יוסף

י. כשהיינו ילדים בני שש הרב היה מתפלל מנחה בבית הכנסת 'עיני' החיד"א בבית וגן (שקיים עד היום) וכל יום בין מנחה לערבית היה שיעור בהלכה ב'משנה ברורה' ובמשניות. ואנחנו הילדים כבר היינו מגיעים מוקדם לבית הכנסת, ובפרט בקיץ כי היה לנו 'מפעל תורה ודעת', וכמה פעמים הרב לא הגיע לתפילת מנחה בזמן, והיו מחכים לו. ותמיד היתה אותה סיבה, שמרוב שהרב היה שקוע כ"כ בלימוד, הוא לא הרגיש את הזמן. ולכן כשהיו מתחילים קרבנות, היו שולחים מישהו מהילדים לקרוא לו, לרוב אני הייתי הולך לקרוא לרב שהיה גר כמאה מטר מבית הכנסת, ואני זוכר תמיד שהייתי רואה אותו יושב ולומד טור בית יוסף, והיינו אומרים לו: 'הרב הגיע זמן התפילה', ומיד הוא היה לובש את המעיל העליון והיה רץ לתפילה. היה צדיק גדול מאוד, זכותו יגן עלינו.

לולא חטא העגל והמרגלים בג' ימים היינו מבררים הכל

יא. נחזור אל דברינו: לפני שעם ישראל הגיע לארץ ישראל, היו צריכים לברר את כל הביורורים שהיו במדבר, ובאמת לולי חטא העגל וחטא המרגלים, היינו יכולים לעשות את זה מיד ואפילו דרך של י"א ימים היינו עושים בשלושה ימים, כמו שכתוב בפרשה הבאה (דברים א, ב) בפסוק "אֲחַד עֶשְׂרֵי יוֹם מִחֶרֶב דֶּרֶךְ הַר שְׁעִיר עֵד קָדֵשׁ בְּרִנָּע", ופירש"י: אמר להם משה ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר – ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים, וכל כך היתה שכינה מתלבטת (ממהרת – שפתי חכמים) בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה, ע"כ. והסיבה כי על ידי החטא היה צריך הרבה מאוד זמן של עבודה לתקן את עבודת הביורורים מהסטרא אחרא שיש במדבר.

הסיבה שחנינו בקדש י"ט שנה

יב. כתוב (דברים א, מו): "וַיִּתְּשְׁבוּ בְקִדְשׁ יָמִים רַבִּים בְּיָמֵי אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם", אומר רש"י: "י"ט שנה, שנאמר "בְּיָמֵי אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם" בשאר המסעות, והם היו ל"ח שנה, י"ט מהם עשו בקדש, וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, ע"כ. יוצא שהיינו בקדש 19 שנים מתוך 38 שנים. ולמה נקראה קדש? כי היה בה המון קדושה שצריך לברר ולהעלות, ולכן היו צריכים להיות בחניה בקדש י"ט שנה.

רמז במנין המסעות על ימי בין המצרים

יג. אומר המגיד מקוונניץ (תלמידו של המגיד ממעזריץ') שהוא דור שלישי לבעל שם טוב) בספר 'עבודת ישראל' שלו בפרשת מסעי: אנחנו קוראים

דבר חיות מהקדוש ברוך הוא – הרי שיש שם קדושה שזו החיות, ואנחנו רוצים לקחת מהם את הקדושה הזאת, כדי שלא יהיה להם ממה לחיות ולהזיק לנו, והעבודה שלנו היא להחזיר את הקדושה למקומה ולשורשה. וזוהי עבודת התפילה ע"י בירור של י"א סמני הקטורת – להעלות את ניצוצות הקדושה מהקליפה.

חיזוק על אמירת התפילה כפי הסדר דוקא

ז. ולכן מאוד חשוב להתפלל את התפילה כפי הסדר מהתחלה, ולומר את כל הקרבנות, ולא לדלג ולהתחיל ישר מ'הודו', אפילו אם חושב אחר כך להשלים את הקרבנות. כמה פעמים שמעתי ממרן הרב עובדיה זצ"ל, כשאדם מדלג בתפילה, ואחר כך משלים את התפילה, זה כמו שהוא לובש את החולצה ואת החליפה, ואז לובש מעל הכל גופיה... שהרי בדרך כלל הבגד הראשון שאדם לובש זה גופיה, ועל זה שם חולצה, ואח"כ חליפה ומעל זה את המעיל. וכשאדם מתפלל לא כפי הסדר, ומדלג על קרבנות שהם עולם העשיה, שבמשל שאמר מרן הם כמו ללבוש את הגופיה, אפילו שהוא משלים את זה בסוף, אבל זה כמו ללבוש את הגופיה על כל הבגדים, כך אמר מרן.

ההדגשה היא, שאדם צריך להתחיל את התפילה לפי הסדר. אמנם לפי ההלכה אפשר לדלג ולהשלים, אבל המקובלים לא אהבו את זה וכמו שמובא ב'כף החיים' (סימן נ"ב ס"ק ב'), וז"ל: ודע דבכל סדר התפילה שתיקנו חז"ל יש בהם סודות נעלמים ודברים נפלאים – כמו שכתב בשער הכוונות, ועל כן צריך לזוהר מאד לומר כל סדר התפילה על הסדר ולא יחסר מהם שום דבר. וכן הזהיר המגיד למרן ז"ל לבא לבית הכנסת בהשכמה, כדי שיוכל להתפלל כסדר ולא בדילוג, כי העושה כן מהפך הצינורות, והביא דבריו באליה רבה (אות ה'), סולת בלולה (אות א'), באר היטב (ס"ק א'). וכתב שם הסולת בלולה שראה הרבה גדולי ישראל שאף שמאחרין לפעמים לבא לבית הכנסת מתפללין כסדר ולא בדילוג וכו', וכך דעתי ההדיוט נוטה, עכ"ל.

גם המתירים למאחר לדלג, הוא כשיש רק מנין אחד

ח. היום ברוך ה' יש הרבה שטיבלאך, שיש בכל אחד כמה מניינים של שחרית, וגם אם הוא איחר למנין שהוא רגיל, אז שלא ידלג אלא יתפלל במנין הבא, וכך כתב הכף החיים שם בס"ק א', שכל ההיתר לדלג – גם למי שסובר שמותר לדלג בתפילה, הוא כשיש באותו מקום רק מנין אחד, אבל אם יש עוד מנין אחר יותר מאוחר, צריך להתפלל בו.

תפילתו של הרב מנצור בן שמעון זיע"א

ט. כשהיינו ילדים היינו גרים בבית וגן, ושם היה שם את הרב מנצור בן שמעון שהיה צדיק גדול מאוד, והוא היה מגיע כבר בשש וחצי בערך לבית הכנסת אמשניוב להתפלל שחרית של יום חול, ושם זה שטיבלאך מנין אחר מנין, והוא היה מתפלל בחדר המרכזי הגדול, קבוע בכל יום באותו מקום בשולחן. ועד שהיה יוצא משם היה כבר כמעט השעה תשע, כי הוא היה מתפלל לאט, ומכל מנין

למטה. ז"א רגע באבלות ובבכייה על החורבן, ורגע בשמחה יותר מכל השנה.

והוא מסביר ומביא משל, שהמלך כשהוא טוב לו והמלך שמח, אז לא צריך להביא לו משוררים ובדרנים, כי בין כה הוא שמח והכל טוב, ואם תביא – זה יהיה רק תוספת. אבל כשהמלך עצוב ויש לפניו בכייה, וכמובא בגמרא (תניגה ה): שיש בחינה שכביכול הקב"ה אומר על עצמו שהוא בוכה על חורבן בית המקדש (ישעיה כב, יב) "וַיִּקְרָא אֲדֹנָי ה' צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָכִי וּלְמַסְפַּד וּלְקִרְחָה וּלְחִגּוֹר שָׁק". ואז כביכול חייבים לשמח את הקב"ה. ולכן אומר המגיד מקוונין, שהעבודה בימי בין המצרים, זה לשמח את הקב"ה בשעת השירות והתשבחות.

תשעה באב בשבת - כסעודת שלמה בשעתו

יז. ולדוגמא השבתות של ימי בין המצרים זה זמן שאנחנו משתדלים לעשות את העבודה הזו, יותר מכל השנה. השנה חל תשעה באב בשבת, יש הלכה מיוחדת שכשחל ט' באב בשבת, אוכלים בסעודה שלישית (שהיא הסעודה המפסקת) אפילו כסעודת שלמה בשעתו, כמובא בשולחן ערוך (תקנ"ב ס"א), וז"ל: אם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחור השבת, אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו, ע"כ. ובפנימיות: ככה צריך לאכול כסעודת שלמה בשעתו דוקא בסעודה השלישית הזאת יותר מכל סעודת שבת שבכל השנה.

הסברנו בזה: כי לעתיד יום תשעה באב להתהפך לחג, כמו שדורשת הגמרא (תענית כט). על הפסוק (איכה א, טו): "קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשֹׁבֵר בְּחַוְרֵי", שתשעה באב נקרא מועד, ע"ש. וגם לטובה, הוא יום שיתהפך בקרוב למועד והיום אנחנו כבר בזמן עקבתא דמשיחא, כמובא בגמ' (סוטה טז): ואנחנו רוצים כבר להתחיל לחיות גאולה ולחיות משיח.

אבל יש לנו את הדינים של השולחן ערוך שאנחנו לא זזים מהם פסיק אחד, וצריך להתאבל ולבכות על חורבן בית המקדש, כי עדיין אנחנו בגלות, והזמן שאנחנו נמצאים בו, יש בו איזה תוקף של גלות והסתר בצד אחד יותר קשה מהגלויות, כי כל הגלויות היו הצרות מצד הגוים, והיום יש לנו בעיה עם אחינו היתניקות שנשבו' שלא יודעים לא תורה ולא שבת וכו', וזה צער גדול מאוד על האחים שלנו עם ישראל, ועלינו בעצמנו. לכן מצד זה הצער עכשיו בתוקף יותר גדול. ומצד שני אנחנו בארץ ישראל, ופעמי משיח 'הנה זה בא' ו'בונה ירושלים ה', נדחי ישראל יכנס" – בעז"ה אנחנו כבר בשלבים מתקדמים של הגאולה בכמה בחינות. ולכן כשיוצא תשעה באב בשבת, אנחנו שמחים שאנחנו יכולים לשמוח כבר עכשיו קצת ביום הזה, ולעשות כסעודת שלמה בשעתו, וכל זה בשביל האמונה העצומה שיש לנו בביאת המשיח ובגאולה.

שהחיינו בשבתות ימי המצרים

בפרשת מסעי את מ"ב מסעות – וזה מרמז על ימי בין המצרים שהם כ"א יום שמתחילים מ-י"ז בתמוז עד ח' באב (לא כולל את יום ט' באב שהוא היום ה-22). בבין המצרים יש 21 ימים ו-21 לילות שהם – 42 עונות ואומר המגיד מקוונין, שהם כנגד מ"ב 'מסעי בני ישראל', ומה הסיבה? כמו שבמסעי בני ישראל צריך לברר הרבה קדושה מתוך המדבר, כך גם בימים האלו של בין המצרים יש לנו הרבה מאוד בירורים בימים הקדושים האלה. ואנחנו מבררים אותם במ"ב עונות של לילה ויום שיש בבין המצרים.

הקושי שבחודשים תמוז ואב

יד. ידוע שהזהר פרשת שלח (ח"ג דף קעד), שהחודשים תמוז ואב (וגם טבת) הם החודשים של עשיו, שבהם שולט הסטרא אחרא. אלא שתמוז מתחיל ב"ז (לקחנו לו כמעט ט"ב ימים, יז = טוב), ובחודש אב כבר משחררים אותו ביום י', ונמצא שבחודשיים האלו, שלוש שבועות מתוכם – ימי בין המצרים – הם בשליטת הסטרא אחרא. וכמו כשהיינו במדבר דרכנו בימי בין המצרים על ראש הסטרא אחרא – ובזה הוצאנו משם בירורים, גם עכשיו בימי בין המצרים אנחנו עושים עבודה של בירורים לדרוך על הסטרא אחרא, ולהוציא משם את הקדושה שנמצאת בתוכה.

כל חזף י"ה משיג בבין המצרים

טו. מובא בשם המגיד ממעזריץ' (הממשיך אחר הבעל שם טוב הקדוש) חידוש גדול בפסוק (איכה א, ג): "כָּל רִדְפֵיהֶּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים" – כל רודף-יה (שורפים אחרי הקב"ה) השיגוה – בין המצרים. כלומר, שהימים האלה יש בהם סגולה לרדוף אחרי הקב"ה, ולהשיג אותו כביכול, היינו לזכות לקרבת ה'. מה ההסבר בזה? ידוע בחב"ד המאמר של האדמו"ר הזקן על ה'מלך בשדה', שמדברים תמיד בחודש אלול שבחודש אלול המלך נמצא בשדה, והוא מקבל כל אחד ואחד בסבר פנים יפות, ואפשר להתקרב אליו ולדבר איתו מקרוב. אבל כאן אומר המגיד – שהבחינה הזו של המלך בשדה היא כבר מתחילה בבין המצרים, שכבר אז המלך נמצא בין מיצרי השדות. ואפשר לפגוש אותו יתברך כביכול בחוץ.

נמצא שדוקא בזמן הזה ששולט בו 'קטב מרירי', כמובא במדרש (במדבר רבה יב, ג) והוא זמן קשה, ויש כוח גדול ל'סטרא אחרא', דוקא אז מי שמצליח לדרוך על הסטרא אחרא יכול להשיג השגות מאוד גדולות, כיון שיש אז קרבה להקב"ה, כביכול לא צריך להתקבל לראיון מיוחד אצל המלך, אלא הוא נמצא איתנו בחוץ בבין המצרים, בין מיצרי השדות.

בימי בין המצרים צריך לשמוח יותר בעבודת התפילה

טז. יש עוד חידוש של המגיד מקוונין והוא אומר: שאף על פי שבימי בין המצרים צריכים לבכות ולהתאבל על החורבן, אלא שדוקא בימים האלה כשעובדים את הקב"ה, ובפרט בעבודת התפילה, ובאמירה השירות והתשבחות, צריך לשמח את עצמו בימים אלו יותר מכל השנה. וזה חידוש, כלומר שבימי בין המצרים אנחנו צריכים להיות בשתי הבחינות, רגע גבוה גבוה, ורגע למטה

הנקודה במילה 'רואה'? היה אומר כל המתאבל על ירושלים זוכה להיגאל, ומה זה 'רואה'? רבי נתן מסביר בליקוטי הלכות (הל' מילה ה"ה אות ג', ואות י"ח) שבית המקדש הוא בחינת 'עיניים'. כמו שהנביא אומר על בית המקדש (יחזקאל כד, כא) "אָמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל הֲנִי מְחַלֵּל אֶת מִקְדְּשֵׁי גֵאוֹן עֵזְכֶם מִחֶמְד עֵינֵיכֶם" – מכאן שבית המקדש נקרא 'עיניים'.

המעשה בהורדוס הרשע שהרג את חכמי ישראל

כא. וכן מובא בגמרא (ב"ב ד.) על הורדוס שהרג את חכמי ישראל, בגלל שהם דורשים את הפסוק (דברים יז, טו) "מִקְרָב אֲחִיךָ תִשֵּׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אֲחִיךָ הוּא", והוא השאיר רק את בבא בן בוטא, כדי ליטול ממנו עצה. וברשעותו הוא סימא את עיניו. יום אחד הוא רצה לנסות אותו, והוא בא אליו ושינה את הקול שלו, ואמר לו: 'תראה איזה עבד רע (הורדוס), מה עשה, הרג את החכמים וכו', אמר לו בבא בן בוטא כתוב (קהלת י, כ) "גַּם בְּמַדְעָךָ מֶלֶךְ אֵל תִּקְלַל וּבְחַדְרֵי מִשְׁכַּבְךָ אֵל תִּקְלַל עֲשִׂיר בֵּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל פְּנָפִים יַגִּיד דְּבָר" וכו', ואז הורדוס התוודה שזה הוא בעצמו, ואמר לו: אם הייתי יודע שאתם החכמים כל כך נזהרים בדיבור שלכם, לא הייתי הורג את החכמים.

ושאל אותו: מה התקנה שלי? אמר לו: "אתה כיבית אורו של עולם ולכן תעסוק בעיניים של העולם וכו'" – והוא התכוון שכיבה אורו של עולם בשני דברים: א. על החכמים שנקראים 'עיני העדה'. ב. ועל עצמו על העיניים של בבא בן בוטא שהם בעצמם האור של העולם. ותעסוק באורו של עולם – מה זה העיניים של העולם? בית המקדש.

דמעות מכאב מקלקלות את העינים

כב. נחזור לדברי רבי נתן בהל' מילה, שמחדש על פי בשבת (דף קנא:) שאומרת, "וְיָשְׁבוּ הָעַיִנים" (כו' קהלת יב, ב) – זה ה'ראות' שהולך אחר ה'בכי', ע"כ. פי', כשאדם מזקין המאור עיניים שלו הולך ומתקלקל, כי כשמזקין הוא מתעייף ובוכה הרבה, והעיניים שלו מזילות דמעות על יסוריו וכאביו, ואומרת הגמרא שהדמעות של הכאבים הן שורפות והורסות את העיניים. אמנם יש דמעות שהן יפות לעיניים, שהן מגיעות מצחוק או דמעות שמגיעות מפירות, אבל דמעות שמגיעות מאבל ח"ו – הן הורסות את העיניים. והסיבה לכך היא: כי הדמעות האלו הן 'מותרי מרה שחורה', והיות שהן באות מהמרה השחורה, זה הורס את העיניים של האדם.

בבכיה בבין המצרים יכול לתקן את פגם הראיות האסורות

כג. ואומר רבי נתן על לשון הגמרא: "אלו הם חלקי הראות שהולכים אחר הבכיה", ובימי בין המצרים אדם יכול לזכות לתקן את פגם העיניים שעשה ולמה? כי כשהוא בוכה על בית המקדש – זה חלקי הראות שהולכים ויוצאים אחר הבכי. כי בבכי של צער הוא מוציא את חלקי הראות מהעיניים. ויש בזה גם טובה, כי מוציא ומנקה משם גם את הראיות האסורות שהוא ראה.

ית. יש נידון בהלכה האם אומרים שהחינו בשבתות של בין המצרים יש פוסקים שדעתם שלא לומר, ויש פוסקים שמותר לומר שהחינו. וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו ומנהג רבותיו. ולכאורה קשה, לפי הפוסקים שמתירים, איך אפשר לומר שהחינו בשבת, הרי ימי בין המצרים אלו ימים קשים, ושבת היא חלק מהעשרים ואחד יום של בין המצרים, ואיך אפשר לומר: "שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" – גם בשבת?

והתשובה היא כמו שאמרנו: שימי בין המצרים יש להם שתי קצוות ולמרות שיש בהם אבלות גדולה ובכיה גדולה על חורבן בית המקדש, מצד שני אלו הימים שבהם צריכים לשמח את הקב"ה, כמו שאמר המגיד: "כל רודפי-יה השיגו-ה' בין המצרים", שאפשר להשיג השגות מאוד מאוד גדולות. ולכן כשאדם זוכה דוקא בימים האלה של בין המצרים לשמח את הקב"ה בתפילה ובשירות ותשבחות, הוא יכול להגיע למדרגה מאוד גדולה. ולכן אפשר להבין, שבשבת בין המצרים, אפשר לומר שהחינו ולכוון על הזמן הגדול הזה בימים האלו, מה שאפשר להשיג בהם השגות גדולות. מה שאנחנו לא יכולים לעשות ביום חול, בגלל אבלות המחורבן שאי אפשר להזכיר אז שהחינו.

האם ימי בין המצרים הם ימי ירידה או עלייה

יט. ב'אבנייה ברזל' (דברים ממוהרנ"ת אות מ"ב. בכתבי אנשי שלומנו שהדפסנו זה בעמ' ת"ו), מובא שיחה של רבי נתן שאמר: שיש הרבה אנשים כשרים שאומרים שיש להם ירידה בימי בין המצרים. אבל יש תוספת שהיום מצאתי אותה (שהיא לא נדפסה, ובמהדורה הבאה נדפיס אותה בעו"ה), שהיא הופכת את השיחה הזאת לחלוטין. אמרו אנשי שלומנו: שרבי נתן אמר עוד משפט, וז"ל: ש'אינו אמת, רק ש'ימים אלו מסגלים מאוד לעבודת ה' ית', ויכולים להתקרב בהם מאוד לעבודת ה' ית'. וז"א יש הרבה אנשים כשרים שיש להם ירידה בימי בין המצרים – והם תולים זאת בגלל הזמן, אבל זה לא אמת כי אדרבה להיפך, בימים האלה הם ימים שמסוגלים להשיג עליה מאוד גדולה בעבודת ה', ודוקא ע"י הימים האלו אפשר לעלות ולעלות, וכמו שאמרנו שכיביכול הקב"ה נמצא בין המצרים של השדות, וקל לפגוש אותו.

ולכן אף שימים האלה זה 'סוף הזמן' בשיבות, ויש קצת ירידה בלימוד התורה, בכל אופן צריך דוקא יותר להתחזק בימים אלו, כי היצר הרע יודע שבימים האלה דוקא אפשר להשיג בהם השגות מאוד גדולות, ולכן הוא מבלבל את המוח שאלו ימים של ירידה מחמת הזמן.

ע"י הבכיה בבין המצרים זוכים לראות בבני ירושלים

כ. והעבודה בימי בין המצרים היא הבכיה שצריך לבכות על חורבן בית המקדש. וידועים דברי הגמרא (תענית ל:): "כל המתאבל על על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, וכל שאינו מתאבל על ירושלים אינו זוכה ורואה בשמחתה", שנאמר (ישעיה סו, י): "שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כֹּל אֲהַבֶּיהָ שִׂישׁוּ אֶתָּה מְשׁוּשׁ כֹּל הַמִּתְאַבְּלִים עֲלֶיהָ", ע"כ. הגמרא מדגישה את המילה 'רואה' בשמחתה. ומה

סד: שאגריפס המלך אמר לכהן הגדול: 'תן עיניך בפסחים'. כלומר, אני רוצה לדעת את המניין של אוכלסי ישראל, ולכן ביקש מהכהן גדול שיבדוק כמה פסחים הקריבו. מה עשו? לקחו מכל פסח כוליה אחת, ותפס אותה בינתים עד שיתנו לו דבר אחר בשביל שיוכל אחר כך לספור אותם, כי את הכוליא צריך להקטיר. וככה רשמו וספרו כמה פסחים, ויצא שעשו כפליים מיוצאי מצרים – ז"א מיליון ומאתיים פסחים. ובכל פסח יש לפחות עשרה אנשים, והגענו ל-12,000,000 יהודים. היום אין לנו היום בארץ 12 מיליון יהודים, אך בסוף זמן בית שני היה בארץ ישראל הכי הרבה יהודים, והם וכולם נכנסו לירושלים, בזמן שעלו לרגל ובפרט כשעשו פסח.

ירושלים של אז זו לא ירושלים רבתי של היום – שיש בה מליון תושבים ובנייני ענק וכו', אלא זו ירושלים הקטנה של בין החומות. וזה נס גדול איך שנכנסו כל פעם מליוני אנשים לירושלים, וישנו בה – 'ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים'. ירושלים היא עיר ניסית והיה בה בבחינת: 'מעט המחזיק את המרובה'.

מודל הנס של מעט המחזיק את המרובה ב'הר הבית'

כזו. וכל זה עדיין לא כמו הנס שהיה בהר הבית, כי כל היהודים כשעלו לרגל מכל ארץ ישראל נכנסו להר הבית, והיו עומדים צפופים ומשתחווים רווחים, כלומר, למרות שהיו צפופים כל אחד היה משתחוה ברוח. וכשהיו משתחווים היו אומרים וידוי, והרי אדם שמתודה הוא מתבייש שהחבר שלו ישמע אותו, והנה הוא מסתכל סביבו ורואה שכל האנשים שמשתחווים איתו, רחוקים ממנו ארבע אמות מכל צד, לפני רגע בקושי יכלנו לנשום מרוב הדוחק, ופתאום כולם משתחווים רווחים. כי היה נס גדול כשהיו משתחווים – היתה התרחבות עצומה של הר הבית (ומדובר כאמור במיליוני אנשים), והיו משתחווים רווחים והיה הבדל בין-אדם לאדם ארבע אמות – כדי שלא ישמע אחד את חברו בוודאי שלו.

מעט מחזיק את המרובה בין בדי הארון

כת. ומדרגה רביעית: בין בדי הארון. וכמו שאמרנו במדרש (בראשית רבה ה, ז) על הפסוק (יהושע ג, ט): "גשו הנה", ופירש רש"י: "צמצם את בלן בין שני בדי הארון – זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרבה", ע"כ. דהיינו כשהושע רצה לעבור את הירדן הוא הכניס את כל ששים ריבוא ישראל, עם כל הנשים וטף בין בדי הארון. נמצא, שבין בדי הארון זה בחינה יותר גבוהה של 'מעט המחזיק את המרובה'. כי הוא שטח של כמה אמות מרובעות ספורות, ובכל אופן החזיק את כל ישראל

הארון 'למעלה מן המקום' - מקום הארון אינו מהמידה

כט. והשלב החמישי והכי גבוה זה הארון בעצמו. אומרת הגמרא (יומא כא). 'אמר רבי לוי: דבר זה מסורת בידנו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המידה'. כלומר, בבית קודש הקודשים היה מונח הארון. והגודל של הארון כתוב בתורה שמים וחצי אמות אורך,

ולכן בשלושת שבועות האלה כשאדם זוכה לומר תיקון רחל בצדריים, (וגם בשנת שמיטה אומרים תיקון רחל בצדריים, כמובא בכף החיים סימן תקפ"א ס"ק ע"ה), והוא בוכה ומתאבל על ירושלים, הוא מוציא בבכייה את חלקי הראות ומנקה את המראות האסורות שהוא ראה, בכוח הבכייה שהוא בוכה על בית המקדש.

עוד אומר רבי נתן: הרי צריך לראות את 'התכלית' של כל דבר. ומהי התכלית של העולם? להיות דבוק בהקב"ה, וזוהי תכלית כל הבריאה. ומתי אדם זוכה לראות את התכלית? אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ה) כשאדם 'סותם את עיניו מחיזו דהאי עלמא' – שזוכה לסגור את העיניים שלו, מהראיות של העולם הזה, אז הוא יכול לראות את 'התכלית' – להידבק בקב"ה.

בית המקדש בחינת 'מעט מחזיק את המרובה'

כד. והנה כדי לבכות על בית המקדש, צריך לדעת את מעלת בית המקדש, לדעת מה ההפסד הגדול שיש לנו בחורבנו. ומסביר רבי נתן בליקוטי הלכות (ציצית ג, יא), וז"ל: בית המקדש הוא בבחינת 'מעט מחזיק את המרבה', ששרשו מבחינת 'למעלה מן המקום' וכו'. ועל פי דבריו הקדושים נבין איך ימי בין המצרים הם ההכנה ליום הדין של ראש השנה. אבל קודם לכן צריך לבאר את הבחינות שיש ב'מעט מחזיק את המרובה', ורבינו מדבר על זה בסיפורי מעשיות מעשה י"ג, ביום החמישי, וזה סוד גדול אצל רבינו הענין של 'מעט המחזיק את המרובה', והם כולם זה למעלה מזה כפי הקדושה שיש בארץ ישראל.

בחינת 'מעט המחזיק את המרובה' בארץ ישראל

כה. כי יש ה' בחינות: א) ארץ ישראל, ב) ירושלים, ג) הר הבית, ד) בן שני בדי הארון, ה) והארון. ואם נתבונן בחמש הבחינות – יש בהם חמש מדרגות של 'מעט המחזיק את המרובה'. ונבאר את הדברים: ארץ ישראל – בגמרא בסוף כתובות (דף קיב.) כתוב שבח על ארץ ישראל, שארץ ישראל נקראת 'ארץ הצבי', ודורשת הגמ' שם את הפסוק (ירמיה ג, יט) "ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים", אמר רב חסדא למה ארץ ישראל נמשלה לצבי? לומר לך: מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו, אף ארץ ישראל אינה מחזיקת פירותיה. וזה נאמר לגבי כמה דברים: א. שארץ ישראל יש לה שטח קטן והיא מחזיקה המון אנשים. ב. היא מגדלת הרבה פירות בשטח קטן, עד שאחרי שקוטפים את הפירות מהשדה, אתה לא יכול לאחסן אותם בשדה מרוב הפירות שהוציאה השדה. ולכן היא נקראת 'ארץ הצבי', כי היא כמו הצבי שאחרי ששוחטים אותו ומפשיטים את עורו, העור מתכווץ, ואי אפשר לעטוף בו את הבשר שהיה חי. וזה נקרא ארץ הצבי, שכשעם ישראל נמצאים עליה, הם בבחינת 'מעט המחזיק את המרובה'.

מדרגה יותר גבוהה של מעט מחזיק את המרובה בירושלים

כו. הבחינה השניה היא ירושלים. כתוב במשנה אבות (פ"ה מ"ה) 'עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וכו' ולא אמה אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים'. וכתוב בגמ' בפסחים (דף

הסדר של הקב"ה. ואע"פ שאנחנו רואים שכדור הארץ הוא כוכב לכת קטן בכל מערכת השמש, ובמערכת השמש שהיא חלק קטן בגלקסיה שנקראת 'שביל החלב' וכו' וכו'. וזרק לסבר את האוזן גודל כל מערכת השמש שלנו על כל כוכביה, ביחד לגלקסיה של שביל החלב, הוא כמו ההבדל בין מטבע קטנה לבין כל שטחה של אמריקה הצפונית, וגלקסיה הענקית הזאת של שביל החלב (שגודלה מאה אלף שנות אור), היא רק אחת ממיליארדי מיליארדים של גלקסיות שיש ביקום. מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך המלך המרום לבדו המשובח והמפואר וכו'. בכל אופן, העיקר זה כדור הארץ שלנו כי כאן נמצא האדם נור הבריאה, והכל נברא בשביל האדם.

אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו

לג. 'אבן השתייה' – מקום המקדש, שם נמצאים על הצמצומים של העולם וזה הכוח של בית המקדש להיות בבחינת: 'מעט המחזיק את המרובה'. ואיך זה קשור לענין ראש השנה? רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה א' תניינא אות י"ד) מביא רבינו את המשנה (אבות ב, ד) 'ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו' – כלומר אתה לא יכול לדון את החבר שלך כי אתה לא נמצא במקומו, ואין לך את ההתמודדות שיש לו, אתה לא נמצא בסיפור שלו.

יותר מזה, אפילו את הבן שלך אתה לא יכול לדון, כי אתה לא יודע מה הניסיונות שעוברים עליו (כבר שכחת שהיית בגילו) ובפרט הניסיונות שיש היום, כי הניסיונות שלפני 30 40 שנה כשהיינו ילדים זה לא אלפית מהניסיונות של היום. ולכן היום כשאתה רואה בחור ישיבה שלומד תורה, תקום לכבודו – ולמה? כי אתה לא יודע כמה הוא מתמודד ובכל אופן הוא נשאר בקדושה, וכמה הוא מתאמץ ללמוד, כל אחד כפי הרמה שלו, ולכן אמרו חז"ל: 'ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו'.

הקב"ה דן את האדם כי הוא נמצא במקומו

לד. וכאן יש חידוש יפה של רבינו, שגם הקב"ה שדן את האדם זהו משום שהוא כביכול מגיע למקום שלו. הקב"ה מתחבר לכל יהודי ויהודי, והוא מגיע למקום שלו ורואה את עצמו בתוכו, כאילו עליו ית' עוברים כל אלו הניסיונות והמעברים שאני עובר, ורק אז הוא דן האדם. וז"ל רבינו: פי רך הוא יתברך לברו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמרו רז"ל (אבות ב, ד) 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו', ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (בראשית רבה וי"א סח, ט), הובא ברש"י בפסוק (שמות לג, כא) 'הנה מקום אתי', וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל בן הוא לברו יתברך יכול לדון את האדם, פי הוא יתברך בעל הרחמים, ובודאי הוא מקים בננו (אבות א, ו) 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'.

איך הסנהדרין דנים את האדם ומגיעים למקומו

לה. אבל לכאורה קשה, הרי גם הסנהדרין דנים את האדם, ואיך הם מגיעים לבחינת הזאת שא"ל תדין את חברך עד שתגיע

על אמה וחצי רוחב. וכתוב שהגודל של בית קודש הקדשים היה עשרים אמה על עשרים אמה. והארון היה באמצע, ואם כן אם נמדוד מדופן הארון לקיר קודש הקדשים, צריך היה להיות פחות מעשר אמות, כי יש את השטח שהארון לוקח, וכן מהדופן השנייה, (שזה בערך שמונה אמות ורבע לכל צד). ובאמת היה נס כי היו מודדים מכל צד של הארון (כשהוא עומד במרכז) עשר אמות עד הקיר של קודש הקדשים, כי מקום הארון אינו מן המידה, כלומר שהוא לא תופס שום מקום בכלל – והארון היה למעלה מהמקום.

ולסיכום מצאנו חמש דרגות בקדושת ארץ ישראל שהם בבחינת: מעט המחזיק את המרובה. א. ארץ ישראל – ארץ הצבי שמכילה הרבה אנשים ומצמיחה פירות במקום קטן. ב. ירושלים – שלעולם לא אמר אדם צר לי המקום בירושלים. ג. הר הבית – שהיו שם עומדים צפופים ומשתחוים כשהם רווחים. ד. בין בדי הארון – שיהושע הכניס את כל ישראל בין בדי הארון. ה. הארון בעצמו – שמקום הארון אינו מן המידה ולא תפס מקום.

בית המקדש היתה השראת השכינה ולכן החזיק מעט הרבה

ל. מה הנקודה בזה? בית המקדש זה מקום השראת השכינה, וכיון שכן, איך ייתכן שהבית הקטן הזה יכול את הכבוד של הקב"ה? וכמו שאומר שלמה המלך (מלכים א' ח, כו) 'כי האמנם ישב אלקים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך אף כי הבית הזה אשר בניתי, אם השמים לא יכילו אותך, קל וחומר הבית הקטן שבנית. אלא שבית המקדש היה בבחינת 'מעט המחזיק את המרובה', והוא מחזיק ומכיל כביכול את כבוד השראת השכינה.

הכל נברא מהשלג שתחת כסא הכבוד

לא. הפרקי דרבי אליעזר דורש (פרק ג) על הפסוק (איוב לו, ו) 'לשלג יאמר הווא ארץ', לקח הקב"ה שלג מתחת כסא כבודו, וזרק אותו, ומזה נעשה עפר הארץ. ובאמת נראה שכל היקום נברא מזה השלג שזרק, כי הכל הוא עפר, וכמו שדרשו במדרש (בראשית רבה יב, סוף ס"יא), על הפסוק (קהלת ג, כ) 'הכל הנה מן העפר' – רב נחמן אמר אפילו גלגל חמה. וכמה הגודל של היקום, הנה לפני כמה שבועות המציאו טלסקופ חדש שאפשר לראות בו גם למרחק של מיליארדי שנות אור דבר שלא היה מעולם. ורואים עוד ועוד גלקסיות, ועוד צבירי כוכבים אינסופיים. וכל זה נקרא עשיה גשמית, וכל זה נברא בששת ימי בראשית. ועל זה נאמר: 'לשלג יאמר הווא ארץ'. אנחנו לא מבינים למה העולם נברא בכזה גודל אינסופי. ורק הקב"ה יודע מה פעל ומה יצר, ובשביל מה עשה כל דבר. עכ"פ הקב"ה מכין לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, ולכן עשה כזה שטח שיהיה לכל צדיק ש"י עולמות.

אבן השתיה היא יסוד העולם שלנו

לב. מובא בגמרא ביומא (דף נד:) על 'אבן השתייה', זשתיה היתה נקראת – תנא: שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר 'מציין נברא העולם'. ז"א שהיא אבן היסוד של כל העולם. עכ"פ כדור הארץ התחיל מאבן השתייה, וממנה נוצר כל היקום כולו כפי

בחנינת ד'ן את העולם, בחנינת ר'אש השנה'. וכשאדם בעצמו הוא בחנינת ר'אש השנה' שיכול לדון את העולם לזכות זה בעצמו ההכנה לראש השנה, כי יזכה שכמו שהוא דן את העולם לכף זכות גם אותו ידונו לכף זכות, כמבואר בגמ' בשבת (דף קכז:). ונמצא, שההכנה לראש השנה מתחילה כבר עכשיו בימי האבלות של בין המצרים.

לעסוק בימי בין המצרים באהבת חנינם

לח. עוד נקודה חשובה שצריך לעסוק בה בימי בין המצרים: כתוב בגמרא יומא (דף ט:) שכל גלות בית שני היתה בגלל 'שנאת חנינם'. ולפ"ז בנין בית המקדש השלישי יהיה בזכות 'אהבת חנינם', ולכן מאוד חשוב בימי בין המצרים להרבות באהבת חנינם, ואהבת חנינם קודם כל מתחילה בבית. וכל אדם צריך לאהוב את אשתו כגופו (בבמות סב:), ולהרבות באהבה לאשתו ואפילו אם יש איזה דבר לא בסדר ביניכם, להשתדל בימים האלו להרבות באהבת חנינם ולעשות שלום בית. וכן להרבות באהבה עם חיברו, ולא להיזכר רק בערב יום כיפור לבקש סליחה, אלא עכשיו בימי בין המצרים להשתדל להתפייס עם מי שצריך, ולבקש סליחה. ואפילו אם יש איזה חבר שאתה מקפיד עליו או להיפך, זה הימים להרבות באהבת חנינם, שזה התיקון לשנאת חנינם שגרמה את החורבן.

אהבת חנינם פירושה שאפילו שלא מגיע לו שתאהב אותו

לט. מה הפירוש 'אהבת חנינם'? שאפילו שעל פי הדין לפי מה שהוא עשה לך, באמת מגיע לו שלא תאהב אותו ותחזיר לו רע ח"ו, ואתה במקום לנהוג לפי הטבע שלך – אתה עושה 'אהבת חנינם', ואתה אוהב אותו. כלומר אפילו שיש לך סיבה מוצדקת לכעוס עליו, אני מבקש ממך שתאהב אותו ב'אהבת חנינם'. וזו עיקר העבודה שיש בימים האלה.

יש השראת שכינה גם בכל יהודי

מ. בזמן בית המקדש, היתה השראת השכינה בבית המקדש, וכרגע שאין לנו בית המקדש יש את השראת השכינה אצל הצדיקים, ובין הצדיקים החיים ובין בקברות הצדיקים. אבל מלבד זאת יש השראת שכינה – במידה מסוימת – שנמצאת בלב של כל יהודי, ובכל יהודי יש בו מקום של השראת השכינה, ועל ידי ששני יהודים קשורים ואוהבים אחד את השני – ובפרט ב'אהבת חנינם', בזה עושים יחוד של חלקי השכינה.

ק. קשר בין שני אנשים זה קשר של אהבה. כשחסידי ברסלב אומר: 'הריני מקשר את עצמי לכל צדיקים האמיתיים וכו' – התקשרות פירושה שאני אוהב את הצדיקים, וכן כשאתה מתקשר את עצמך לכללות כל נשמות ישראל – זה שאתה אוהב את כל ישראל. וכמו שאומר האר"י ז"ל לומר לפני התפילה: 'אני מקבל עלי מצוות 'ואהבת לרעך כמוך', ואני אוהב כל אחד מישראל כנפשי ומאודי'. ומה אני עושה בזה? ע"י האהבה יש לי התקשרות לכל יהודי ויהודי זה ע"י שאני אוהב אותו. וזוהי עבודת השם שיש לנו בימים הקדושים האלה להרבות באהבת חנינם.

למקומו'. על זה מתרץ ר' נתן בלקוטי הלכות (ציצית ג, יב), וז"ל: ועל פן שם בבית המקדש היתה סנהדרין גדולה יושבת ודנה את כל העולם בלו (סנהדרין פו:), כי הם היו יכולים לדון את כל העולם לכף זכות, כמו שנגזרו הסנהדרין על זה, כמו שכתוב (במדבר לה, כח): "והצילו העדה", כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין טז:). ועל פן עקר מקום המשפט – היתה שם בלשכת הגזית, כי שם בבית המקדש יכולים לעלות לבחינת 'מקומו של עולם' על ידי נקדת האבן שתיה, שעל ידי זה יכולין לדון את הכל לכף זכות. ועל פן צותה התורה (דברים יז, יא): "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך וכו' מן המקום ההוא", 'מן המקום ההוא' – דיקא, כי המקום גורם (סנהדרין יד:), בבחינת (דברים יב, יא): "והיה המקום אשר יבחר ה'", כי זה המקום דיקא בחר ה', כי הוא סמוך לבחינת 'למעלה מן המקום', ושם עקר המשפט והדין, כי אין מי שראוי לדון את העולם כי אם מי שיכול לעלות ולהתקשר לבחינת 'מקומו של עולם' ששם דנין הכל לכף זכות וכו' כנ"ל, וזה היה דיקא בבית המקדש וכו', עכ"ל.

וכפי זה צריך לבאר שמהמקום ההוא מתפשט הכח לדון לכל הבתי דינים שבישראל, שהרי את שליחותם אנחנו עושים, והקב"ה מוכה את כל דיני ישראל בכח בית המקדש, להיות למעלה מהמקום, ולכלול את המקום של הבעל דין שנמצא לפניך, כדי להגיע למקומו, ועי"ז תוכל לדון אותו לכף זכות.

המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה בהווה

לו. כבר הזכרנו את הגמ': "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". וקשה, הרי כמה דורות על גבי דורות שהתאבלו על ירושלים, ולא זכו עדיין לראות בשמחתה? והלשון 'רואה' משמע לשון הווה, על כל אחד ואחד שמתאבל. ולכן אי אפשר לתרץ שזה מדובר רק לעתיד לבוא, כי משמע שזה גם כבר עכשיו.

ידוע בשם רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, שאמר על 'שבת חזון' – 'חזון' הוא על שם ה'מחזה' שמראים לכל יהודי מלמעלה בשבת זו את בית המקדש השלישי, ע"כ. היינו שבשבת חזון מראים לכל יהודי חזון ונבואה, והנבואה שמראים לו זה את בית המקדש השלישי, וזה בעצמו זוכה ורואה בשמחתה. נמצא שכפי מה שהתאבל בימי בין המצרים, כך רואה יותר בבירור את בית המקדש השלישי על כל פרטיו, ושואב קדושה ממנו, כי יש כמה דרגות של שמחה שזוכים ע"י 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה'.

ביצי ימי בין המצרים יש בהם הכנה לראש השנה

לז. ולפי זה האבלות והבכייה שלנו על בית המקדש יש בה נפקא מינה ועצה למעשה לכל יהודי, כי על ידה בכל שנה ושנה יזכה בשבת חזון לראות את בית המקדש השלישי. והנה כפי הנ"ל שבית המקדש הוא בחינת 'מעט מחזיק את המרובה', שעל ידה זוכים ל'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ומבואר בדברי רבינו בלקוטי מוהר"ן הנ"ל שזו בחינת ר'אש השנה'. א"כ האבלות עכשיו על בית המקדש, היא הכנה לראש השנה, כי זוכה באבלות להיכלל בבית המקדש במקומו של עולם, עד שאתה בעצמך הוא

כל תפילה ותפילה יש לה חלק בגאולה

יכול באמונה לראות את מה שאתה לא יכול לראות. כמו שאומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה ב' ח"א אות ו') על הענין של המאמין אומר לך אני רואה. מסופר שפעם איזה אפיקורס שאל את רבי נתן כל מיני שאלות, צעק עליו רבי נתן ואמר לו: "ואראה את ה'", אני רואה את הקב"ה, מה אתה בא לבלבל לי את המוח?... הכופר לא רואה, אבל מי שיש לו אמונה חזקה זה ממש כמו שאתה רואה.

ולכן אנחנו צריכים להגביר בעצמנו את האמונה. ואיך מגבירים אמונה? רבינו אומר בסוף ליקו"מ שהאמונה תולה בפה של האדם, כמו שכתוב (תהלים פט, ב): "אֹדִיעַ אֲמוֹנַתְךָ בְּפִי" (וכן כתוב: "האמנתי כי אדבר") זה שאני מדבר אמונה, בזה אני מגביר בעצמי את האמונה. כמובא בליקוטי מוהר"ן (תורה מ"ד ח"ב) ע"י שאדם זוכה לדבר אמונה זה מחזק את האמונה שלו.

ולמעשה – כל אחד יתבודד עם עצמו, ויתבונן כמה חסר לנו את בית המקדש. לא צריך לחכות עם הקינות עד שיגיע ט' באב, ברוך השם הקינות של הספרדים מגוונות, והקינות שלנו הם לא בלשון קשה, אלא בעברית קלה. וכדאי לשבת עם ספר קינות ולומר את הקינה לאט-לאט, ולנגן את המנגינה של הקינות, ולעורר את עצמך לבכי ולבכות על החורבן. כי זו העבודה של הימים האלה לבכות על החורבן.

ובזכות זה נזכה ליכל המתאבל על ירושלים זוכה רואה בשמחתה. ונזכה לנקות את העיניים ואת המוח מכל המראות האסורות שראינו, ולזכות להיכלל בבחינת למעלה מהמקום, ולעשות את ההכנה לראש השנה. וכאמור כל זה נעשה בימים הקדושים האלה. ולזכות למה שאמר ה'מגיד' "כָּל רִדְפֵיהֶּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים" – כל רודפי-יה השיגו – ה', כי זוכים להשיג את הקב"ה בימים של בין המצרים. ויהי רצון שיתהפכו עלינו הימים האלו לימי שמחה, ונסיים בדברים של האדמו"ר מרוז'ין שאמר: שימי בין המצרים יתהפכו לימי שמחה, חג ראשון יהיה ב-י"ז בתמוז, וחג שני בתשעה באב, וכל ימי בין המצרים הם יהיו ימי חול המועד. אמן ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

מא. רבינו מדבר בליקוטי מוהר"ן (תורה ב' ח"א אות ו') על הענין של "ויביאו את המשכן אל משה". הרי אנחנו מתפללים תפילות על גבי תפילות כדי שייבנה בית המקדש ושיבוא משיח והגאולה. מה הדבר שהכי מפריע להתפלל (חוץ ממחשבות זרות ובלבולים וטרדות)? זה שהאדם חושב שהתפילה שלו לא מועילה, כי הוא התפלל ולא נענה, הוא מתפלל ומתאמן, אבל עדיין הישועה לא מגיעה, וזה שובר אותו. ובאמת יש בזה צדק, כי ודאי כשאדם רואה תוצאות מתפילתו הוא שמח להתפלל. וכמו הצדיקים יש להם כוח תפילה, ומתפללים כ"כ בהתלהבות? כי יש להם 'קבלות', הם רואים 'התפללתי ונענית'. ורבינו אומר עצה, אדם שרוצה להתחזק בתפילה שיזכר באיזה תפילה שלו שכן נענתה, וע"י זה יהיה לו כוח וחשק להתפלל. כי אם התפללתי על דבר ונענית, זה הדבר שהכי מחזק אותי להתפלל. אבל כשאדם מתפלל הרבה ולא נענה זה מקשה עליו.

המשל בגמ' באותו דג שבישלו על גבו

מב. ורבינו שם עונה על זה, תדע ששום תפילה לא אובדת, וכל תפילה נשמרת אצל הקב"ה. והוא מביא את המשל של רבה בר בר חנה מהגמרא (ב"ב דף ע"ג:) על הדג הגדול שהיה בים, והוא לא זו הרבה זמן, ומרוב הגלים בא עליו חול, והוא ככה עמד שמה הרבה זמן באותו מקום, עד שנאסף עליו הרבה חול. ועל החול גדלו צמחים, ופרחים וכו'. והנה עברה שם ספינה, והם פתאום רואים שטח גדול עם חול וצמחים, והיו בטוחים שיש פה אי. מה עשו? ירדו מהספינה ורצו לאכול, והתחילו להבעיר שם אש, והדג נכווה מהחום, ואז הוא התהפך והפך אותם לתוך הים, והם כמעט טבעו, והם ניצלו כי היו קרובים לספינה. זהו המשל.

והנמשל – אנחנו שולחים הרבה תפילות להקב"ה, והוא מסתיר פניו מאיתנו בגלות, וכביכול הוא רק מראה לנו רק את האחוריים, אנחנו שמים כביכול על הגב של הקב"ה תפילות על גבי תפילות, ואז ברגע אחד הקב"ה מתהפך פתאום אליהם, וכל התפילות בבת אחת עולות ומתקבלות.

מה ההסבר בזה? מבואר שם בתורה ב' שכל תפילה ותפילה זה עוד אבן ועוד אבן בבית המקדש, וכל האבנים האלה הולכים אל משה רבינו, שהוא כללות כל ששים ריבוא נשמות ישראל והוא אוסף את כל התפילות האלה, והוא בונה מהן עוד אבן ועוד אבן לבית המקדש, הרי אם היום היו פותחים לנו את העיניים והיינו זוכים לראות את בית המקדש איך שהוא כמעט בנוי לגמרי שם למעלה, והיינו גם רואים איך התפילות שלנו הן חלק מהאבנים של בנין בית המקדש, איזו תפילה היתה לנו, ואילו דמעות היו מורידים על חורבן בית המקדש.

להגביר בעצמינו את האמונה

מג. רק מה הבעיה שלנו? כי טח עינינו מראות, אנחנו לא רואים. אבל יש לנו אמונה. הכח של האמונה הוא כל כך גדול, עד שאתה